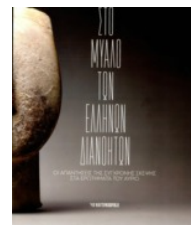

1. Η ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΣΤΟΝ 21Ο ΑΙΩΝΑ

Μέσο: ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ_ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

Ημ. Έκδοσης: ...03/06/2026 Ημ. Αποδελτίωσης: ...03/06/2026

Σελίδα: 108

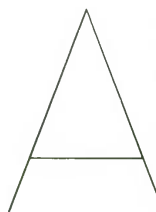
Μιχάλης Α. Τιβέριος

Ακαδημαϊκός
Ομότιμος Καθηγητής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Η Αρχαιολογία στον 21ο αιώνα

108

ΣΤΟ ΜΥΛΟ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΔΙΑΝΟΗΤΩΝ

πό τις τελευταίες ήδη δεκαετίες του 20ού αι. και κυρίως στις μέρες μας είναι εμφανής η υποβάθμιση του συνόλου σχεδόν των ανθρωπιστικών επιστημών, τουλάχιστον στον λεγόμενο δυτικό κόσμο. Καθώς τα πάντα μετρούνται στην εποχή μας με το χρήμα, οι ηγεσίες των κρατών έχουν θέσει τις επιστήμες αυτές στο περιθώριο, αφού δεν συμβάλλουν στην άμεση αποκόμιση κέρδους.

Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τα πιο προικισμένα νεαρά άτομα να τις αποφεύγουν και όσα εν τέλει ασχολούνται μαζί τους το κάνουν παρά τη θέλησή τους και κυρίως χωρίς να έχουν κανένα ενδιαφέρον γι' αυτές. Έτσι η ευρυμάθεια και οι θεωρητικές αναζητήσεις, που είναι απαραίτητες προϋποθέσεις για την εκπόνηση συνθετικής εργασίας και πνευματικής παραγωγής, είναι πλέον σπάνιες στον κύκλο των νέων που θεραπεύουν ανθρωπιστικές επιστήμες. Δεν θα θίξω τις επιπτώσεις από την πολιτική που προανέφερα. (Κοινωνίες που αδιαφορούν για τον παράγοντα «άνθρωπο» και για τις συνακόλουθες πανανθρώπινες αξίες, αργά ή γρήγορα, είναι καταδικασμένες να γεννούν «τέρατα».) Η αρχαιολογία θέλω να πιστεύω ότι είναι μια από τις ανθρωπιστικές επιστήμες που πλήττονται κάπως λιγότερο από τη σημερινή επικρατούσα καταστροφική πολιτική. Και αυτό επειδή στον άνθρωπο ενυπάρχει έμφυτο ένα ζωηρό ενδιαφέρον να αναζητά τις ρίζες του. Η ανεύρεση υλικών λειψάνων του παρελθόντος είναι κάτι που αενάως τον γοητεύει και τον γοητεύει. Αυτό είναι ιδιαίτερα εμφανές σε μας τους Έλληνες, που ζούμε σε περιοχή πλούσια σε υλικά κατάλοιπα του παρελθόντος, προϊόντα ενός πολιτισμού που έχει σημαδέψει καίρια τον κυρίαρχο δυτικό πολιτισμό. Έχοντας κατά νου τα παραπάνω, διατηρώ την ελπίδα ότι σε κάθε γενιά θα εμφανίζονται προικισμένα άτομα, έστω ευάριθμα, τα οποία, τοποθετώντας την εύλογη επιθυμία για απόκτηση πλούτου σε δεύτερη μοίρα, θα ασχολούνται συστηματικά με την επιστήμη της αρχαιολογίας.

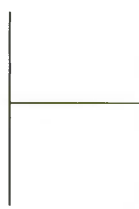

τη συνέχεια θα αναφερθώ σε βασικές αρχαιολογικές έννοιες και θα προβώ σε ορισμένες αυτονόπτες διατυπώσεις. Αρχαιολογία είναι η επιστήμη που ερευνά τα υλικά κατάλοιπα πολιτισμών που εμφανίστηκαν πριν από τις μέρες μας. Ωστόσο αρχαιολόγος δεν είναι αυτός που ανακαλύπτει αρχαία, αφού τέτοια τύχη έχουν λ.χ. και οι ψαράδες ή ακόμη και... οι μπουλντόζες, αλλά πρωτίστως αυτός που μελετά αρχαία. Τονίζω ακόμη ότι η μη δημοσίευση μιας ανασκαφής -η διεξαγωγή της οποίας, σημειωτέον, θα πρέπει να καλύπτεται από πλήρη βιντεοσκοπήση, διαθέσιμη εν συνέχεια στην έρευνα-, είναι ολέθρια για την επιστήμη της αρχαιολογίας και οπωσδήποτε... καταστροφική για τις ίδιες τις αποκαλυφθείσες αρχαιοότητες. (Η μάνα γη είναι η καλύτερη φύλακας των αρχαίων.) Τέλος, θα ήθελα να υπενθυμίσω και μια σημαντική διαφορά που υπάρχει ανάμεσα στην αρχαιολογία εκείνη που μελετά πολιτισμούς για τους οποίους δεν διαθέτουμε καμιά άμεση ή έμμεση γραπτή πληροφόρηση και στην αρχαιολογία εκείνη που ασχολείται με πολιτισμούς που παρήγαγαν γραπτά κείμενα.

την πρώτη περίπτωση τα πορίσματα της αρχαιολογίας αποτελούν το θεμέλιο πάνω στο οποίο «κτίζεται» όλο το οικοδόμημα της γνώσης που διαθέτουμε για τους πολιτισμούς αυτούς. Στη δεύτερη περίπτωση η αρχαιολογία μόνο κατά ένα ποσοστό συμβάλλει στην ανασύνθεση των πολιτισμών αυτών' μεγάλο ή μικρό ποσοστό εξαρτάται από τον όγκο και το είδος της γραπτής πληροφόρησης

που διαθέτουμε για τους πολιτισμούς αυτούς. Στην τελευταία περίπτωση η επιστήμη της αρχαιολογίας όχι μόνο δεν αποτελεί την αποκλειστική πηγή πληροφόρησης για την ανασύνθεση του ερευνώμενου πολιτισμού αλλά ενδέχεται να μην αποτελεί ούτε καν την κύρια πηγή της. Και κάτι επίσης σημαντικό. Οι σωζόμενες γραπτές μαρτυρίες, που μελετώνται από άλλες επιστήμες, π.χ. ιστορία, επιγραφική, φιλολογία ή αρχιτεκτονική, μπορούν να επιβεβαιώσουν την ορθότητα των αρχαιολογικών πορισμάτων, όπως μπορούν βέβαια να αποδείξουν και το αβάσιμό τους. Έτσι, στις ερμηνείες των αρχαιολόγων που ασχολούνται με «ιστορικούς» πολιτισμούς, ο κίνδυνος να ελλοχεύουν σ' αυτές υποκειμενικές και όχι σωστές απόψεις είναι πιο περιορισμένος σε σχέση με τις ερμηνείες των αρχαιολόγων που ασχολούνται με πολιτισμούς που δεν έχουν αφήσει γραπτά κείμενα (ούτε αναφέρονται σ' αυτούς άλλοι «εγγράμματοι» πολιτισμοί).

υποκειμενικότητα των αρχαιολογικών και κυρίως ανασκαφικών ερμηνειών είναι ένα σοβαρό πρόβλημα για την επιστήμη της αρχαιολογίας. Ένα πρόβλημα που, ως έναν βαθμό, μπορεί να περιοριστεί στο μέλλον από μια στενότερη συνεργασία της με την αρχαιομετρία, δηλαδή με τις επιστήμες εκείνες των θετικών επιστημών που συμβάλλουν στο έργο της, όπως π.χ. η φυσική και η

πληροφορική. Η συνεργασία αυτή, που έχει εμφανιστεί ήδη από τον προηγούμενο αιώνα, καθίσταται στις μέρες μας πολύ πιο αναγκαία και επιτακτική, λαμβανομένης υπόψη και της αλματώδους προόδου που γνωρίζουν ορισμένες από τις επιστήμες αυτές, όπως η τεχνητή νοημοσύνη. Καταρχάς θα διευκολύνει σε μεγάλο βαθμό τις ίδιες τις καθημερινές εργασίες της, ενώ πιθανόν θα τη στρέψει και σε τομείς έρευνας πολύ λίγο ή και καθόλου προσετούς σήμερα. Η ψηφιακή π.χ. τεχνολογία θα της δώσει μεγάλη ώθηση στον τομέα της τεκμηρίωσης, με τις τρισδιάστατες σαρώσεις, με τη φωτογραμμετρία και τις εικονικές αναπαραστάσεις. Χωρίς αμφιβολία θα καταστήσει τα συμπεράσματά της πιο αντικειμενικά, πιο ευκρινή και πιο εύληπτα όχι μόνο στους ειδικούς αλλά και σε άλλες ομάδες υποψιασμένου κοινού. Η τεχνητή νοημοσύνη δεν αποκλείεται, στο άμεσο μέλλον, να προσφέρει σημαντική βοήθεια εκτός των άλλων και σε ειδικούς τομείς του αρχαιολογικού έργου, λ.χ. επιβεβαιώνοντας ή απορρίπτοντας προτεινόμενες αποδόσεις ζωγραφισμένων αρχαίων ελληνικών αγγείων σε συγκεκριμένους αγγειογράφους ή ακόμη προχωρώντας και η ίδια σε τέτοιου είδους ταυτίσεις. Τέτοιες αποδόσεις, ως γνωστόν, τόλμησε με ξεχωριστή επιτυχία στον 20ού αι. ο Σκωτσέζος Sir John Beazley με τη μοναδική του... έκπη αίσθηση.